

THE CHALLENGES OF SUSTAINED DEVELOPMENT. THE ROLE OF SOCIO-CULTURAL FACTORS IN EAST-CENTRAL EUROPE

Frane Adam, Matej Makarovič, Borut Rončević, Matevž Tomšič

Budapest, New York: Central European University Press, 2005., 240 str.

Države istočne i srednje Europe, koje su nekada bile dio socijalističkog bloka, počele su sa značajnim procesom društvenog preoblikovanja. S namjerom da se pridruže razvijenim državama članicama Europske unije, provode brojne društveno-ekonomske reforme. Uspješno provođenje sistemskih reformi je zasigurno poželjan, ali ne dovoljan uvjet za sistemsku konkurentnost na međunarodnom nivou. Za nju su značajni prije svega kvalitativni odnosno društveno-kulturni čimbenici koje, u knjizi »The Challenges of Sustained Development, The Role of Socio-Cultural Factors in East-Central Europe«, proučavaju, široj javnosti poznati slovenski sociolozi: Frane Adam, Matej Makarovič, Borut Rončević i Matevž Tomšič.

Autori u svom radu uspoređuju određene pokazatelje razvoja koji predstavljaju osnovu rasprave o potencijalnoj razvojno-modernizacijskoj konvergenciji EU-15 i EU-25. S tim ciljem kroz knjigu razvijaju heuristički model društveno-kulturnih čimbenika razvojnih učinaka, što omogućava kontekstualno proučavanje razvoja kao dinamičkog procesa koji stvara uvjete trajne konkurentnosti. Pri tom je potrebno naglasiti da su čimbenici koji omogućavaju takav razvojni proces istovremeno temelj kao i rezultat održivog (*sustained*) razvoja koji je definiran kao razvoj koji nastaje sam iz sebe i nikada ne ugrožava svoje preduvjete, nego upravo suprotno, jača ih.

Heuristički model društveno-kulturnih čimbenika razvoja, koji autori razvijaju, je sastavljen iz tri razine. Prva razina predstavlja civilizacijsku kompetenciju (povijesno nasljeđe), koji sačinjavaju razvojne mogućnosti daljnjeg razvoja svake nacije. Druga razina predstavlja unutarnji i vanjski razvojni čimbenici, u koje spadaju: socijalni kapital, kvaliteta političkih institucija, poduzetnički duh, društvena kohezivnost i kognitivna mobilizacija. Treći nivo predstavlja stvarnu razvojnu uspješnost, koja proizlazi iz prve dvije. Pri tom je potrebno naglasiti da autori polaze od pretpostavke da je od centralnog značenja socijalni kapital, koji ima multiplikativne utjecaje na ostale indikatore.

Značajna prednost, koju u usporedbi sa sličnim istraživanjima sadrži istraživanje, odnosno knjiga Adama sa suradnicima, je između ostalog u holističkom pristupu, odnosno kombinaciji upotrebe makroekonomskih, kulturnih i drugih »mekih« indikatora. Dosadašnja ovakva istraživanja su se, naime, najčešće temeljila samo na empirijskim (tvrdim) podacima (visina BDP, broj korisnika novih IKT, stupanj obrazovanja stanovništva i sl.), te time zanemarivala društveno-kulturne čimbenike.

U drugom (empirijskom) dijelu knjige autori su posebnim pristupom koji združuje elemente kvalitativne i kvantitativne analize (*fuzzy-set* analiza) proveli inovacijsko testiranje svih, u teorijskom dijelu predstavljenih čimbenika održivog razvoja. Rezultati analize su pokazali dvije opće karakteristike proučavanih država srednje i istočne Europe na području društveno-kulturnih čimbenika: (1) na jednoj strani države istočne i srednje Europe u prosjeku pokazuju bolje rezultate od drugih tranzicijskih država, (2) a na drugoj strani ove države zaostaju za državama razvijenog centra (gledajući na većinu čimbenika), također za većinom članica EU-15. Zaostajanje je posebno primjetno

na područjima kognitivne mobilizacije, kvalitete upravljanja i socijalnog kapitala. Tu je potrebno naglasiti da su na području nekih čimbenika (poduzetnički duh) države istočne i srednje Europe u boljem položaju od južnog krila EU-15 (posebno Grčka i Portugal).

Zaključna misao autora je da tranzicijske države koje se oprastaju od industrijskog društva i žele u perspektivi postati jednakopravni partneri postindustrijskim zapadnoeuropskim državama, mogu postići »evolucijski« proboj samo ako razvijaju sposobnosti obuhvaćene obrađivanim sklopovima indikatora.

Pored toga što djelo Adama i suradnika predstavlja jedno od rijetkih socioloških knjiga slovenskih autora objavljenih u međunarodnom prostoru, ono predstavlja također važan doprinos k potpunijem i kompleksnijem razumijevanju društveno-ekonomskih procesa modernizacije istočne i srednje Evrope u teorijskom smislu te u strategijskom istraživanju. Istovremeno je proučavana tema aktualna kako iz kuta buduće strategije razvoja Slovenije, tako iz kuta razvoja Europske unije u kontekstu Lisabonske strategije.

Blaž Lenarčič

POVERTY AND SUBSIDIARITY IN EUROPE. MINIMUM PROTECTION FROM AN ECONOMIC PERSPECTIVE

Didier Fouarge

Cheltenham, UK, Northampton, USA: Edward Elgar, 2004., 247 str.

D. Fouarge je istraživač na *Tilburg Institute for Social and Socio-Economic Research* i na *Institute for Labour Studies*

Tilburg University u Nizozemskoj. Knjiga koju predstavljamo njegova je dopunjena i izmijenjena doktorska disertacija. Teme koje ova knjiga obrađuje sadržane su u samom naslovu knjige: siromaštvo, subsidijarnost i Europska unija. Ključno je pitanje ove knjige uloga EU u socijalnoj politici. Zanimljivo je istaknuti da brzi ekonomski rast i pad nezaposlenosti u drugoj polovici 1990-ih nisu ni u EU rezultirali smanjenjem siromaštva niti značajnijim promjenama u dohodovnoj distribuciji. Odgovarajući na pitanje kako spriječiti siromaštvo i socijalnu isključenost u EU, autor posebno naglašava dvije preporuke Europskog vijeća u socijalnoj politici: prihvaćanje zajedničkih kriterija u pogledu minimalnih resursa u socijalnoj zaštiti i prihvaćanje zajedničkih ciljeva i politika u socijalnoj zaštiti. Osim toga, autor smatra da ključnu ulogu u socijalnoj domeni treba imati koncept supsidijarnosti.

Knjiga se sastoji od osam poglavlja i četiri priloga u kojima se nalaze metodološke informacije, modeli i algoritmi za izračun pokazatelja siromaštva i dohodovnih nejednakosti (određene metodološke postupke, procedure i formule možemo naći i u posebno označenim dijelovima teksta po pojedinim poglavljima). Nakon uvodnog dijela, u kojem su naznačeni ciljevi i struktura knjige, naredna dva poglavlja posvećena su konceptu supsidijarnosti (korijeni, različita značenja, dimenzije i pristupi supsidijarnosti te supsidijarnost u ekonomiji). Mi ćemo u našem prikazu najviše prostora posvetiti upravo načelu supsidijarnosti, o kojem se raspravlja i u našem društvu, a čije značenje nije uvijek najjasnije.

Iako se načelo supsidijarnosti najčešće vezuje uz Katoličku crkvu, Fouarge nas podsjeća na stajališta pojedinih mislilaca, kao što su J. Locke, D. Hume, A. Smith i drugi, oko ingerencija države i vlade u ekonomiji ili čak na stavove nekih antičkih